

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK CXXI

NR 2

WARSZAWA 2014

<http://rcin.org.pl>

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ZAŁOŻONY PRZEZ XAWEREGO LISKEGO
W 1887 ROKU

ROCZNIK CXXI
2014

2

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
WARSZAWA 2014

<http://rcin.org.pl>

Publikacja dofinansowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KOMITET REDAKCYJNY

DÁNIEL BAGI (Instytut Historii Uniwersytetu w Peczu, Węgry), RICHARD BUTTERWICK-PAWLIKOWSKI (zastępca redaktora; University College w Londynie, Wielka Brytania), STANISŁAW BYLINA (Instytut Historii PAN, Warszawa), DOROTA DUKWICZ (Instytut Historii PAN, Warszawa), JERZY DYDGAŁA (Instytut Historii PAN, Toruń), MARIAN DYGO (Wydział Historyczny Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku), JERZY EISLER (zastępca redaktora; Instytut Historii PAN, Warszawa), JAROSŁAW HRYCAK (Wydział Humanistyczny Ukraińskiego Uniwersytetu Katolickiego we Lwowie, Ukraina), MAGDALENA HUEŁAS (Instytut Historii PAN, Warszawa), MACIEJ JANOWSKI (zastępca redaktora; Instytut Historii PAN, Warszawa), TOMASZ JUREK (Instytut Historii PAN, Poznań), BARTOSZ KALISKI (sekretarz; Instytut Historii PAN, Warszawa), TOMASZ KIZWALTER (Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego), SATOSHI KOYAMA (Faculty of Letters, Kyoto University, Japonia), WOJCIECH KRIEGSEISEN (Instytut Historii PAN, Warszawa), ROMAN MICHAŁOWSKI (redaktor; Instytut Historii PAN, Warszawa), KRZYSZTOF MIKULSKI (Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń), MICHAEL G. MÜLLER (Instytut Historii Uniwersytetu Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze, Niemcy), BORYS W. NOSOW (Instytut Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk w Moskwie, Rosja), ANDRZEJ NOWAK (Instytut Historii PAN, Warszawa), EDWARD OPALIŃSKI (zastępca redaktora; Instytut Historii PAN, Warszawa), HENRYK SAMSONOWICZ (Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego), JERZY STRZELCZYK (Instytut Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu), PHILIPP THER (Institut für Osteuropäische Geschichte, Uniwersytet w Wiedniu, Austria), JACEK WIJACZKA (Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń), ROMUALD WOJNA (Warszawa)

Redaktorzy tematyczni: ROMAN MICHAŁOWSKI (średniowiecze), EDWARD OPALIŃSKI (wieki XVI–XVII), RICHARD BUTTERWICK-PAWLIKOWSKI (wiek XVIII), MACIEJ JANOWSKI (wiek XIX), JERZY EISLER (wiek XX)

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. +48 22 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.ihpan.edu.pl>
http://www.semper.pl/kwartalnik_historyczny

Redaktor językowy: Bogusława Pilch
Adiunkt redakcji: Monika Jusupović
Asystent redakcji: Andrzej Skalimowski

© Copyright by Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe Semper
Warszawa 2014

© All right reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe Semper

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk oraz Wydawnictwa Naukowe Semper

PL ISSN 0023-5903

Nr indeksu 363103

Wersja drukowana czasopisma jest wersją pierwotną

Wydawnictwo Naukowe Semper

Redakcja i Studio Graficzne:
ul. Mariensztat 8
00-302 Warszawa
tel./fax: 22 538 92 03
e-mail: redakcja@semper.pl

<http://semper.pl>
<http://semper.istore.pl>

Dział handlowy i księgarnia:
ul. Bednarska 20 A
00-321 Warszawa
tel./fax: 22 828 49 73
e-mail: handlowy@semper.pl

SPIS TREŚCI

Aleksandra Arkusz, Współpraca USA–ZSRR w zakresie repatriacji amerykańskich jeńców wojennych w latach 1944–1947	253
Mirosław Szumiło, Kierownictwo Polskiej Partii Robotniczej (1945–1948) — portret historyczno-socjologiczny	287
Maria Pasztor, Spór o Triest w relacjach dyplomatycznych polsko-włoskich w latach 1945–1947	319
Jarosław Pałka, Działalność Michała Żymierskiego w czasie okupacji niemieckiej w świetle akt Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego	345

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — MATERIAŁY

Wojciech Wrzosek, Dogmatyczny „metodysta” przeciwko metodologii historii	379
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Marek Wierzbicki, Niewyjaśnione pogromy	407
Tadeusz Wolsza, Związki między polityką i sportem w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	425
Krzysztof Kosiński, Literaci polscy w trybach polityki	439

*

M. B. B. Biskupski, <i>Independence Day. Myth, Symbol, & the Creation of Modern Poland</i> — Izabella Main	457
M. Lacko, <i>Dwuramienny krzyż w cieniu swastyki</i> — Andrzej Krawczyk	461
O. Mertelmann, <i>Everyday Life in Stalinist Estonia</i> — Dariusz Jarosz	466
P. Gasztold-Seń, <i>Koncesjonowany nacjonalizm. Zjednoczenie Patriotyczne „Grunwald” 1981–1990</i> — Andrzej Boboli	473

IN MEMORIAM

Adam Galos (22 VII 1924–11 IV 2013) — Tomasz Szubert	481
Krystyna Śreniowska (21 XI 1914–12 V 2013) — Rafał Stobiecki	488

KOMUNIKATY

Nagroda im. Profesora Stanisława Herbsta	493
--	-----

CONTENTS

Aleksandra Arkusz, US–USSR Cooperation concerning the Repatriation of American POWs in the 1944–1947 Period	253
Mirosław Szumiło, The Leadership of the Polish Workers’ Party (1944–1948) — a Historical-Sociological Portrait	287

Maria Pa sz t o r, The Dispute about Trieste in Polish-Italian Relations in 1945–1947	319
Jarosław Pa ł k a, The Activity of Michał Żymierski during the German Occupation in the Light of the Records of the Ministry of Public Security	345
REVIEWS — POLEMICS — MATERIALS	379
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	
Marek W i e r z b i c k i, Unexplained Pogroms	407
Tadeusz W o ł s z a, Links between Politics and Sport in the People’s Republic of Poland	425
Krzysztof K o s i Ń s k i, Polish Men of Letters in the Cogs of Politics	439
Reviews	457
IN MEMORIAM	481
ANNOUNCEMENTS	493

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	– <i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i>
AP	– Archiwum Państwowe
AIPN	– archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
APH	– „Acta Poloniae Historica”
ASWK	– <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	– <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	– Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
b.m.d.	– brak miejsca i daty wydania
BJ	– Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	– Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN	– Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	– Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU-PANKr	– Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	– Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	– <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	– „Czasopismo Prawno-Historyczne”
DN	– „Dzieje Najnowsze”
KDKK	– <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDM	– <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1905
KDMaz	– <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	– <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDW	– <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	– „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH	– <i>Monumenta Germaniae Historica</i>
MGH SrG	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	– Metryka Koronna
MPH	– <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
MPH s.n.	– <i>Monumenta Poloniae Historica, Series nova</i>
mps	– maszynopis
n.	– i następna
nn.	– i następne
OiRP	– „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	– opus citatum
oprac.	– opracował
PH	– „Przegląd Historyczny”
PL	– <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , Paris 1844–1865
por.	– porównaj

przyp.	— przypis
PSB	— <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	— „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	— redaktor, redakcja
RH	— „Roczniki Historyczne”
RHum	— „Roczniki Humanistyczne”
rkp.	— rękopis
RWHF PAU	— „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
	— „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	— „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	— „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	— „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	— <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	— „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	— <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	— „Studia Historyczne”
SIRIO	— <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	— „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	— <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SRP	— <i>Scriptores Rerum Polonicarum</i>
SSS	— <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	— „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	— sygnatura
Urzędnicy	— <i>Urzędnicy Dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII Wieku. Spisy</i> , red. A. Gąsiorowski
Urzędnicy, Litwa	— <i>Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy</i> , red. A. Rachuba
VC	— <i>Volumina Constitutionum</i> , t. 1–, Warszawa 1996– (należy cytować odpowiednio, według wzoru: VC 1/1)
VL	— <i>Volumina Legum</i> , t. 1–10, Warszawa 1732–1793 (cytować np.: VL 7, s. 234)
wyd.	— wydanie, wydał
z.	— zeszyt
ZH	— „Zapiski Historyczne”
zob.	— zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylickiego		Transliteracja		Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylickiego		Transliteracja		Język
1	А	а	А	а	b b u m r s u	27	Р	р	Р	р	b b u m r s u
2	Б	б	В	в	b b u m r s u	28	С	с	С	с	b b u m r s u
3	В	в	У	у	b b u m r s u	29	Т	т	Т	т	b b u m r s u
4	Г	г	Г	г	b b u m r s u	30	Ѓ	ѓ	Ѓ	ѓ	s
5	Д	д	Д	д	b b u m r s u	31	Ќ	ќ	Ќ	ќ	m
6	Ђ	ђ	Ђ	ђ	s	32	У	у	У	у	b b u m r s u
7	Ѓ	ѓ	Ѓ	ѓ	m	33	Ў	ў	Ў	ў	b
8	Е	е	Е	е	b b u m r s u	34	Ф	ф	Ф	ф	b b u m r s u
9	Ё	ё	Ё	ё	b r	35	Х	х	Х	х	b b u m r s u
10	Є	є	Ê	ê	u	36	Ц	ц	С	с	b b u m r s u
11	Ж	ж	Ž	ž	b b u m r s u	37	Ч	ч	Č	č	b b u m r s u
12	З	з	З	з	b b u m r s u	38	Џ	џ	Đ	đ	m s
13	С	с	Ž	ž	m	39	Ш	ш	Š	š	b b u m r s u
14	И	и	І	і	b** b u m r s u	40	Щ	щ	Ŝ	ŝ	b u r u
15	І	і	Ì	ì	b r** u	41	Ъ	ъ	''	''	b** b u r
16	Ї	ї	Ï	ï	u	42	Ы	ы	Ÿ	ÿ	b r u**
17	Ј	ј	Ǧ	ǧ	m s	43	Ь	ь	'	'	b b u r u
18	Й	й	Ј	ј	b b u r u	44	Э	э	È	è	b r
19	К	к	К	к	b b u m r s u	45	Ю	ю	Û	û	b b u r u
20	Л	л	Л	л	b b u m r s u	46	Я	я	Â	â	b b u r u
21	Љ	љ	Ľ	ľ	m s	47	'	'	'	'	b b u m r s u
22	М	м	М	м	b b u m r s u	48	Њ	њ	Ĝ	ğ	b** u**
23	Н	н	Н	н	b b u m r s u	49	Ћ	ќ	Ě	ě	b** r** u**
24	Њ	њ	Ñ	ñ	m s	50	Ќ	ќ	Ǻ	ǻ	b u**
25	О	о	О	о	b b u m r s u	51	Ө	ө	Ƒ	ƒ	r**
26	П	п	Р	р	b b u m r s u	52	У	у	Ÿ	ÿ	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.
 ** Występuje w dawnej pisowni.